

Η Ουκρανία και το φάσμα του συνεχιζόμενου πολέμου

Description

Ιωάννης Τιρκίδης*

Ένας παγκόσμιος πόλεμος, ειδικά σε ευρωπαϊκό έδαφος, είναι αδιανόητος, αλλά εγείρονται εύλογες ανησυχίες για το ενδεχόμενο του. Ο πόλεμος στην Ουκρανία συνεχίζεται εδώ και ενάμιση χρόνο, και δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι θα τερματιστεί σύντομα. Οι θέσεις και των δύο πλευρών δεν αφήνουν πολλές ελπίδες για μια διευθέτηση με διαπραγματεύσεις. Η συνέχιση ενός πολέμου που μπορεί τελικά να συμπεριλάβει σχεδόν όλες τις χώρες του NATO, ενέχει τον κίνδυνο μιας ενδεχόμενης ανοιχτής σύγκρουσης μεταξύ της Ρωσίας και του NATO. Εάν συμβεί κάτι τέτοιο, θα είναι καταστροφικό, και η προοπτική πυρηνικής αντιπαράθεσης θα γίνει πιο υπαρκτή. Επομένως, είναι ανησυχητικό το γεγονός ότι ήδη γίνεται λόγος για τη χρήση των λεγόμενων 'τακτικών' πυρηνικών όπλων. Στην πραγματικότητα, δεν υπάρχουν 'τακτικά' πυρηνικά όπλα, όταν όλα οδηγούν στο ίδιο αποτέλεσμα, την καταστροφή της ζωής στον πλανήτη όπως την ξέρουμε. Συνεπώς, είναι εξαιρετικά σημαντικό να αναληφθούν ειρηνευτικές πρωτοβουλίες. Ως προς αυτό, το ιστορικό βάρος, πέφτει στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ιδιαίτερα στη Γερμανία και τη Γαλλία, για να δοθεί ένα τέλος στον πόλεμο στην Ουκρανία, ακόμη και αν αυτό σημαίνει ρήξη με το NATO και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Δυστυχώς, όλες οι πρόσφατες εξελίξεις και δηλώσεις δείχνουν προς την αντίθετη κατεύθυνση.

Στην πρόσφατη σύνοδο κορυφής του NATO στο Βίλνιους της Λιθουανίας, η Ουκρανία δεν έγινε πλήρες μέλος. Αυτό ήταν αναμενόμενο, καθώς τόσο οι Ηνωμένες Πολιτείες όσο και η Γερμανία είχαν καταστήσει σαφή την πρόθεσή τους, να μην απευθύνουν πρόσκληση ένταξης στην Ουκρανία όσο διαρκεί ο πόλεμος. Η Ουκρανία δεν μπορεί να ενταχθεί στη

Συμμαχία, διότι αυτό θα σήμαινε ότι τα μέλη του NATO θα εισέρχονταν σε πόλεμο και θα μάχονταν τη Ρωσία απευθείας και όχι μέσω αντιπροσώπων. Ωστόσο, στην Ουκρανία έχει προσφερθεί ένας δρόμος προς την ένταξη, και παρά ότι αυτό δεν αποτελεί βραχυπρόθεσμη προοπτική, εξακολουθεί να είναι εντελώς απορριπτό από τους Ρώσους.

Ο εξοπλισμός της Ουκρανίας συνεχίζεται με αμείωτους ρυθμούς, παρά την παραδοχή των δυτικών δυνάμεων ότι τα πολεμικά τους αποθέματα εξαντλούνται. Οι ΗΠΑ στέλνουν τις αμφιλεγόμενες βόμβες διασποράς. Οι Βρετανοί και οι Γάλλοι στέλνουν περισσότερους πυραύλους Κρουζ μεγάλου βεληνεκούς που θα μπορούν να πλήξουν στο εσωτερικό της Ρωσίας. Αν και η απόφαση για την αποστολή των πυραύλων συνοδεύεται από την προϋπόθεση ότι δεν θα χρησιμοποιηθούν για τέτοιες επιθέσεις, στο πλαίσιο ενός όλο και πιο οδυνηρού πολέμου, ποιος μπορεί να αποτρέψει ένα χτύπημα στο εσωτερικό της Ρωσίας, ακόμη και κατά της Μόσχας; Νωρίτερα, οι Ρώσοι είχαν καταστήσει σαφείς τις αντιρρήσεις τους για τα μαχητικά αεροσκάφη F16 που υποσχέθηκαν στην Ουκρανία. Τα εν λόγω αεροσκάφη είναι συμβατά με πυρηνικά και η χρήση τους αυξάνει τον κίνδυνο αιφνιδιαστικής πυρηνικής επίθεσης.

Στην παρούσα φάση του πολέμου, με τους Ρώσους να έχουν καταλάβει και προσαρτήσει ένα σχετικά μεγάλο μέρος της Ουκρανίας, και με την ουκρανική αντεπίθεση να μην σημειώνει μεγάλη πρόοδο επί του εδάφους, ο πρόεδρος Ζελένσκι και οι στρατηγοί του ενδεχομένως να είναι πρόθυμοι να χρησιμοποιήσουν οτιδήποτε έχουν στη διάθεσή τους για να αλλάξουν τις πιθανότητες. Και εκεί έγκειται ο κίνδυνος. Διότι ανεξάρτητα από το τι πιστεύει κανείς για τον πόλεμο και τα αίτιά του, οι Ρώσοι θα απαντήσουν με τον ίδιο τρόπο, τόσο σε μια επίθεση με πυραύλους Κρουζ στο εσωτερικό της Ρωσίας, όσο και στην παράδοση των μαχητικών αεροσκαφών F16.

Μια άλλη πηγή πιθανής κλιμάκωσης είναι η συζήτηση, που μέχρι στιγμής παραμένει στη σφαίρα της ρητορικής, από τους Πολωνούς και τους Λιθουανούς, για μια κοινή επέμβαση στη δυτική Ουκρανία ανεξάρτητα από το NATO. Αν αυτό συμβεί, και στρατιώτες του NATO εμπλακούν με ρωσικές δυνάμεις στην Ουκρανία με οποιοδήποτε πρόσχημα, θα αποτελέσουν στόχους για τους Ρώσους, συμπεριλαμβανομένων ενδεχομένως στρατιωτικών εγκαταστάσεων και υλικών εντός της Πολωνίας και της Λιθουανίας, αυξάνοντας τον κίνδυνο ενός ολοκληρωτικού πολέμου μεταξύ της Ρωσίας και της Δύσης.

Η είσοδος της Σουηδίας

Η Σουηδία, η οποία ήταν ουδέτερη από τις αρχές του 19ου αιώνα και αποφάσισε να υποβάλει αίτηση για ένταξη στο NATO μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, είδε τώρα να αίρεται και η τελευταία αντίρρηση για την ένταξή της, το βέτο της Τουρκίας. Η

Τουρκία προχώρησε σε συναλλαγή, αποσύροντας το βέτο της με αντάλλαγμα μαχητικά αεροσκάφη F16 και την υπόσχεση στενότερων σχέσεων με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο Ερντογάν δεν υποσχέθηκε να αντιπαρατεθεί με τη Ρωσία ή να αποσύρει το πυραυλικό σύστημα S-400 που αγόρασε από τους Ρώσους. Ούτε χρειάστηκε ο Ερντογάν να κάνει κάτι περισσότερο από το να άρει το βέτο του στην ένταξη της Σουηδίας στο NATO για να έχει όλη αυτή την ευνοϊκή μεταχείριση.

Η ευρωπαϊκή ασφάλεια και η Συμμαχία του NATO

Το NATO δεν είναι η ενιαία και αναζωογονημένη Συμμαχία που προοιωνίζεται ότι είναι, από τότε που ο Μακρόν την κήρυξε 'εγκεφαλικά νεκρή' τον Νοέμβριο του 2019. Υπάρχει σημαντικός προβληματισμός εντός της συμμαχίας για την Ουκρανία, καθώς και για τις εντάσεις με την Κίνα. Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν διαθέτουν πλέον τους οικονομικούς πόρους για να ενεργούν ως ο προστάτης της Ευρώπης. Οι αμυντικοί διακανονισμοί θα αλλάξουν και οι ευρωπαϊκές χώρες θα διαθέσουν περισσότερους πόρους για τη δική τους άμυνα. Αυτό ακριβώς αναγνώρισε ο Ζοζέπ Μπορέλ, Ύπατος Εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Εξωτερική Πολιτική και την Πολιτική Ασφάλειας.

Μιλώντας σε μια συγκέντρωση πρεσβευτών της ΕΕ στα τέλη του περασμένου έτους, ο Ύπατος Εκπρόσωπος υπογράμμισε τους κινδύνους για την ευρωπαϊκή ευημερία και ασφάλεια στην αναδυόμενη νέα παγκόσμια τάξη πραγμάτων. Η αποκοπή από τη Ρωσία και η απεξάρτηση από την Κίνα είναι διαδικασίες που θα αλλάξουν ριζικά τη βάση της ευρωπαϊκής ευημερίας, είπε. Επίσης, η στροφή της Αμερικής προς την Ασία αλλάζει την έννοια της ευρωπαϊκής ασφάλειας εξ αρχής. Σύμφωνα με τον Ύπατο Εκπρόσωπο, μέχρι τα γεγονότα στην Ουκρανία, η ευρωπαϊκή ευημερία εξαρτιόταν από τη φθηνή ενέργεια από τη Ρωσία και την πρόσβαση στη μεγάλη κινεζική αγορά για φθηνά αγαθά, εμπόριο και επενδύσεις. Το γεγονός ότι η Ρωσία και η Κίνα δεν είναι πλέον αυτό που ήταν κάποτε στην οικονομική σφαίρα της Ευρώπης, σημαίνει αναγκαστικά ότι η Ευρώπη θα περάσει από μια διαδικασία οικονομικής αναδιάρθρωσης για να επιτύχει μεγαλύτερη αυτάρκεια σε ενέργεια και τρόφιμα, και για ταχύτερη μετάβαση στην πράσινη οικονομία. Οι αναγκαίες προσαρμογές θα είναι δύσκολες και θα δημιουργήσουν αναπόφευκτα πολιτικά προβλήματα σε μια εποχή που ο ακροδεξιός λαϊκισμός βρίσκεται σε άνοδο.

Η στροφή της Αμερικής προς την Ασία σημαίνει ότι η Αμερική δεν θα είναι πλέον σε θέση να εγγυάται την ευρωπαϊκή ασφάλεια. Η ευθύνη για την ευρωπαϊκή ασφάλεια και άμυνα θα περιέλθει εκ των πραγμάτων περισσότερο στους ίδιους τους Ευρωπαίους. Και οι Γερμανοί μπορεί κάλλιστα να επανεξοπλιστούν για να καλύψουν το κενό που θα αφήσει πίσω της η Αμερική. Το βασικό συμπέρασμα, σύμφωνα με τον Ζοζέπ Μπορέλ, είναι ότι 'ο

κόσμος εκείνος, όπου μπορούσε η Ευρώπη να βασίζεται στις Ηνωμένες Πολιτείες για την ασφάλειά της και στην Κίνα και τη Ρωσία για την ευημερία της, δεν υπάρχει πλέον'. Η Ευρώπη δεν θα είναι ποτέ η ίδια μετά από αυτόν τον πόλεμο.

Δεν υπάρχει εύκολη διέξοδος

Δεν υπάρχει εύκολη διέξοδος στην Ουκρανία. Πριν από τη ρωσική εισβολή, η προσπάθεια επικεντρωνόταν στην εφαρμογή της συμφωνίας Μίνσκ II του 2014. Αλλά οι υπολογισμοί έχουν πλέον αλλάξει. Χωρίς ολοκληρωτική ήττα, οι Ρώσοι είναι απίθανο να επιστρέψουν στη συμφωνία Μίνσκ II, μια συμφωνία που οι δυτικοί ηγέτες, συμπεριλαμβανομένης της Ανγκελα Μέρκελ, δήλωναν ότι δεν είχαν ποτέ την πρόθεση να εφαρμόσουν, αλλά τη χρησιμοποίησαν για να κερδίσουν χρόνο για να εξοπλίσουν την Ουκρανία και να εκπαιδεύσουν τον στρατό της κατά της Ρωσίας. Έτσι, αν η Ρωσία δεν έχει καμία πρόθεση να επιστρέψει τα προσαρτημένα εδάφη, και η Ουκρανία δεν θα αποδεχτεί ποτέ την απώλειά τους, ο πόλεμος, με τη μία ή την άλλη μορφή, θα συνεχιστεί για πολύ περισσότερο. Και αν η Δύση βλέπει τη Ρωσία ως υπαρξιακή απειλή που πρέπει να αποδυναμωθεί και ενδεχομένως να κατακερματιστεί, και αν η Ρωσία βλέπει επίσης την επέκταση του NATO στην Ουκρανία ως υπαρξιακή απειλή, τότε η Ρωσία είναι απίθανο να δεχτεί, ότι θα απομείνει από την Ουκρανία, να ενταχθεί ως μέλος του NATO. Η ουδετερότητα θα εξακολουθεί να αποτελεί προϋπόθεση για την ειρήνη, γεγονός που ειρωνικά μας φέρνει στην αρχή αυτού του πολέμου.

Δεν υπάρχει καλός πόλεμος εκτός από αυτόν που δεν γίνεται. Έχοντας αποτύχει να αποτρέψουν αυτό τον πόλεμο οι Ευρωπαίοι, θα πρέπει τώρα να εξασφαλίσουν οι ίδιοι την ειρήνη, και αυτό δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς τη Ρωσία. Για να ξεπεράσουν το ακατανόητο χάος που επικρατεί στο έδαφος, με εκατοντάδες χιλιάδες νεκρούς και πολλά εκατομμύρια εκτοπισμένους, με την Ουκρανία διαμελισμένη και σε κατάσταση ερειπίων, οι Ευρωπαίοι θα πρέπει να αλλάξουν τη στάση τους, πριν η πολιτική αστάθεια και η ακροδεξιά προκαλέσουν μεγαλύτερο πλήγμα στις ολόενα και πιο εύθραυστες δημοκρατίες τους.

**Ο Ιωάννης Τιρκίδης είναι Διευθυντής Οικονομικών Ερευνών στην Τράπεζα Κύπρου και Πρόεδρος της Εταιρείας Κυπριακών Οικονομικών Μελετών (Cyprus Economic Society). Οι απόψεις που εκφράζονται είναι προσωπικές.*